

ΤΟΥ Κώστα Γεωργουσόπουλου

Tabula rasa

«ΕΝΑ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΠΟΡΙΣΜΑ»

εν γνωρίζω, αν υπάρχει άλλο διεθνώς φαινόμενο συγγραφικής πεζογραφίας σαν την περίπτωση του Χ. Α. Χωμενίδη. Από το 1993 που πρωτοείδε το φως το έξοχο μυθιστόρημά του «Το σοφό παιδί» έως σήμερα, 30 χρόνια γεμάτα, μας χάρισε 13 μυθιστορήματα και 3 συλλογές διηγημάτων. Κάθε δύο χρόνια μέσο όρο. Το εκπληκτικό αυτό συγγραφικό κατόρθωμα (κάθε δύο χρόνια ένα πολυσέλιδο μυθιστόρημα ή μια συλλογή διηγημάτων) δεν εξαντλείται μόνο στην απίθανη, νομίζω διεθνώς, συγγραφική ιστορία, παραγωγή έργων. Δεν υπάρχει ούτε ένα έργο ρουτίνας επανόληψης, αντιγραφής των μεθόδων μιας επιτυχημένης, προηγούμενης παραγωγής. Από το «Σοφό παιδί» και τα άλλα έργα που με συνθήκες εργοταξίου ακολούθησαν ο Χωμενίδης έγινε ο πλέον μεταφρασμένος σε ευρωπαϊκές γλώσσες (ακόμη και στα λιθουανικά και τα εβραϊκά) Έλληνας πεζογράφος, πριν ακόμη συμπληρώσει τα 40 χρόνια ηλικίας και τα 15 συγγραφικής δράσης.

► Στο τελευταίο του βιβλίο, τη «Δίκη Σουάρεφ», ο Χωμενίδης φτάνει σε υψηλές επιδόσεις λογοτεχνικής γραφής

Το παράδοξο γνώρισμα αυτής της παραγωγής έγκειται στο γεγονός ότι ο Χωμενίδης δεν γαντζώ-

θητορήματα που ακολούθησαν δεν καταδέχτηκαν να χρησιμοποιήσουν μεθόδους γραφής που είχαν ήδη γίνει αποδεκτοί από τη λογοτεχνική κοινότητα. Αφήνω το αναγνωστικό κοινό, γιατί μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι έλκεται από επιτυχημένες φόρμες και τις συντηρεί!

Ο Χωμενίδης, σαν ένας πείσμων έφηβος, έδειξε πως δεν καταδέχεται να εκμεταλλευτεί τις συνταγές που γοήτευσαν και τους ειδικούς και το κοινό. Εκεί την εντύπωση πως αυτός ο συγγραφέας ξεκινάει με μια έμμονη ιδέα, να γράψει κάτι για κάτι, μύθο, κοινωνία, χαρακτήρα, ήθη, ιδέες, τελείως διαφορετικό ή από άλλη σκοπιά προσεγγίσιμο ψυχολογικά, κοινωνικά, ιδεολογικά, σύγχρονα, πάντα οικείο στον αναγνώστη φαινόμενο, της πίτσας, των θεσμών, των λειτουργιών και των στερεοτύπων της παιδείας της σημερινής Ελλάδας.

Είχα την τιμή να είμαι ο πρώτος που δημόσια, σε μια παρουσίαση του «Σοφού παιδιού» στη Θεσσαλονίκη, αναφέρθηκα στο έργο και στην επιτυχία του, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της κρίσης μου. Και δεν προσπάθη να αποδείξω πως είμαι μοναδικός. Ήταν κοινή εντύπωση στην πνευματική αγορά και στους κύκλους των εκδόσεων και της κριτικής πως αυτός ο πρώτος ιδιόμορφος αφηγητής δεν μιμήθηκε τίποτα από την πεζογραφική παράδοση της Ελλάδας, ούτε πάλι το ήθος των πράξεων των πρώων του παρέπεμπε σε ξένα μοντέλα γραφής. Ο Χωμενίδης είναι ένας αυθεντικός Έλληνας αφηγητής με αυξημένη μια αίσθηση του ελληνικού ρυθμού στην αφήγηση και την αίσθηση της είσπραξης των καθημερινών ελληνικών δράσεων στη διπλανή αυλή, στο αστικό σαλόνι, στο εργοτάξιο και στα επαγγελματικά στέκια επιστημόνων, εμπόρων και εργατών.

Ποτέ του, σε συνεντεύξεις του ή αναφορές στο έργο του, δεν εκμεταλλεύτηκε τη συγγενεία του με μια από τις σημαντικότερες και αμφιλεγόμενες προσωπικότητες της ελληνικής Αριστεράς, και μάλιστα στη μεγάλη ανοικτή πληγή της εμφύλιας σύγκρουσης. Από την άλλη, όμως, σκεφτείτε πως αυτό το παιδί, που μεγάλωσε μέσα στη διακεκαυμένη εμφύλια ζώνη, ανέλαβε να αναλύσει με δόκιμους τρόπους και μεθόδους της πεζογραφικής ιστορίας την κοινωνία που πολέμησαν, έστω και ανεπιτυχώς, η οικογενειακή του παράδοση. Και το έξοχο επίτευγμα βρίσκεται στον τρόπο που ο Χωμενίδης προσέγγισε τα ιδεολογικά και ηθικά και αισθητικά προβλήματα που οι συγγενείς του αριστεροί πλήρωσαν με εξορίες και εκτελεστικά αποσπάσματα.

Στο τελευταίο του βιβλίο, τη «Δίκη Σουάρεφ», ο Χωμενίδης φτάνει σε υψηλές επιδόσεις λογοτεχνικής γραφής. Πουθενά καλολογικά επίθετα, πουθενά περιγραφές του φυσικού τοπίου, ανατολές και φεγγαρόφωτα, πουθενά δασκαλιστικές αναφορές στα ιδεώδη της φυλής, στην ένδοξη ιστορία μας, στις χαμένες ευκαιρίες, στην προδοσία των συμμάχων, στη συνωμοσία των αντιπάλων. Η σύγχρονη Ελλάδα του Χωμενίδη είναι ένα ναυάγιο χωρίς ιστορία, χωρίς καν ιδιοκτησία, έρμαιο. Και ταλανίζεται ανάμεσα στις συμπληγάδες ενός πολιτισμικού θεσμού και έχει πλέον χάσει την ηθική του, τη δικαιοσύνη και τους τυφλοπόντικες που τη συντηρούν και την εκμεταλλεύονται. Το έξοχο, και συνάμα τραυματικό, συμπέρασμα απ' αυτό το ευφραίνον κείμενο είναι πως όλα πλέον, και κυρίως τα ήθη, το ήθος και οι ιδέες στις μέρες μας είναι προϊόντα αναλώσιμα που κάθε τόσο αντικαθίστανται στα ράφια με νέα αναλώσιμα μιας χρήσης.

Η σύγχρονη Ελλάδα του Χωμενίδη είναι ένα ναυάγιο χωρίς ιστορία, χωρίς καν ιδιοκτησία, έρμαιο. Και ταλανίζεται ανάμεσα στις συμπληγάδες ενός πολιτισμικού θεσμού και έχει πλέον χάσει την ηθική του, τη δικαιοσύνη και τους τυφλοπόντικες που τη συντηρούν και την εκμεταλλεύονται

νεται σε μια περιοχή των ανθρώπινων δράσεων, μεθόδων, παθών και ελιγμών. Ο Δουμάς έγραφε τα έργα του με πρωταγωνιστές τους σωματοφύλακες της Γαλλικής Αυλής, ο Στρίντσεκ εξάντλησε την αμερικανική κοινωνία της ανεργίας, τα θέματα των αριστουργημάτων του Φόκνερ έχουν συγγένεια ως προς τα προβλήματα και τα ήθη της Αμερικής της μεγάλης κρίσης στην οικονομία. Τα ίδια και με έξοχα αφηγηματικά έργα των γάλλων, των γερμανών, των ρώσων και των σκανδιναβών μαστόρων του πεζού λόγου.

Δεν γνωρίζω, εγώ τουλάχιστον, άλλον σύγχρονο Ευρωπαίο ή Αμερικανό, Βορρά και Νότου, που να έχει παραδώσει στους αναγνώστες του 13 πολυσέλιδα μυθιστορήματα σε λιγότερο από 30 χρόνια. Κάθε δύο χρόνια ένα νέο θέμα, μια νέα ηθική, μια άλλη οπτική της κοινωνικής συνθήκης και μια άλλη συνείδηση. Δεν υπερβάλλω, ούτε υποστηρίζω πως όλα τα μυθιστορήματα του Χωμενίδη είναι αριστουργήματα. Σεχωριστός είναι ο τρόπος παραγωγής του. Λειτουργεί σαν ένας επαγγελματίας που οφείλει να παράγει συνεχώς και να επιβιώσει στην αγορά τα προϊόντα του. Αν το «Σοφό παιδί» μας εξέπληξε για τη γραφή, το θέμα, αλλά και την ωριμότητα ύφους και συγγραφικού ήθους, όλα τα μυ-